

Для устойчивого развития банковской системы необходимо защитить банки от риска досрочного изъятия вкладов и создать эффективную систему гарантирования вкладов. Укрепление депозитной базы очень важно для банков.

Источники и литература:

1. Інструкція з бухгалтерського обліку депозитних операцій установ комерційних банків України : від 20.08.1999 № 418 / Правління НБУ. – 1999. – № 612/3905. – 10 вересня.
2. Правління НБУ : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0612-99>
3. Герасимович А. М. Облік і аудит у банках : підруч. / А. М. Герасимович. – 2-е вид. – Сімферополь : КНЕУ, 2006. – 536 с.
4. Майданевич П. Н. Учёт, аудит и анализ в банках: учеб. пособие / П. Н. Майданевич, Е. А. Гроздева. – Симферополь : НАПКС, 2010. – 184 с.
5. Парфенов К. Г. Банковский учет и операционная техника в коммерческих банках / К. Г. Парфенов. – М. : ЗАО «Бухгалтерский бюллетень», 2001.
6. Яковлев Г. А. Бухгалтерский учет в коммерческом банке : новые типовые бухгалтерские проводки операций банка / Г. А. Яковлев, В. Н. Курсов. – М. : Инфра-М, 2007. – 294 с.

Мандражи З.Р., Мамедова З.Е.

УДК 339.743

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ КУРСІВ У ВІДПОВІДНОСТІ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Постановка проблеми. Швидкий розвиток процесів економічної інтеграції країн, виникнення транснаціональних корпорацій, спільних підприємств, вихід вітчизняних підприємств на зарубіжний ринок зумовлює необхідність здійснювати різноманітні операції в іноземній валюті. У зв'язку з цим бухгалтерський облік як мова бізнесу в кожній країні повинен будуватись на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах і стандартах, що викликає необхідність стандартизації та уніфікації національних облікових систем. Тому вивчення відображення впливу зміни валютного курсу в обліку через призму Положень (стандартів) бухгалтерського обліку України та Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності є актуальним у сучасній бухгалтерській практиці підприємств.

Аналіз дослідження та публікації проблеми. На етапі інтеграції України до Європи, у зв'язку з привертанням уваги іноземних інвесторів виникає потреба підприємств складати фінансову звітність з вимогами МСБО (МСФЗ). Тому питання щодо гармонізації обліку у відповідності з міжнародними стандартами у першу чергу розглядається та затверджується на законодавчому рівні. У 2010 році Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку України (далі ДКЦП та ФР) оприлюднила Положення про розкриття інформації емітентами акцій та облігацій підприємств, котрі знаходяться в лістингу організатора торгівлі від 22.06.2010р. №981 та Порядок заповнення форм розкриття інформації та змін в них емітентами акцій та облігацій підприємств, котрі знаходяться в лістингу організатора торгівлі від 22.06.2010р. №981, де приведені норми представлення квартальної та річної звітності публічними акціонерними товариствами: «публічні акціонерні товариства додатково розкривають інформацію про свою діяльність на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку» [1].

Основою цих вимог можна назвати інший нормативний документ, а саме Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок», де у п.6 ст.40 з квітня 2009 року який свідчить про розкриття інформації Публічними акціонерними товариствами додатково за міжнародними стандартами [3]. Міністерством юстиції України від 11.02.2011 року за № 179/18917 було зареєстровано Рішення ДКЦП та ФР від 30.11.2010р. №1780 про порядок розкриття інформації про діяльність публічних акціонерних товариств на основі міжнародних стандартів фінансової звітності.

Податковий кодекс України (далі ПКУ), який вступив у силу з 01.01.2010р. також містить посилання на МСБО (МСФЗ), а саме щодо можливості використання термінологічного апарату МСБЗ до тлумачення податкових категорій у разі їх відсутності у Кодексі або П(С)БО України (пп.14.1.84 пп.14.1.188 ст.14 ПКУ) [4]; щодо визначення терміну «податкова різниця» (пп.14.1.188 ст.14) [4].

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» національні П(С)БО не суперечать МСБО (МСФЗ). При цьому відсутня їх відповідність. Кабінетом міністрів України, постановою від 28.10.1998р. за №1706 було прийняте рішення про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів. Реформування системи бухгалтерського обліку було складовою частиною заходів, орієнтованих на впровадження економічних відносин ринкового спрямування.

Науковці також приділяють багато уваги вивченню проблем регламентації національного обліку. Проблеми гармонізації та стандартизації досліджувались певним чином такими вченими як: Ф.Ф. Бутинець,

звітності, норми, правила, принципи за П(С)БО України і за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності розглянуті Н. Горлицькою [5]. Проте, аналіз публікацій свідчить, що серед

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ КУРСІВ У ВІДПОВІДНОСТІ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

змін валютних курсів у фінансовій звітності відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» (далі М(С)БО 21) та Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку України 21 «Вплив змін валютних курсів» (далі П(С)БО 21).

Застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та їх провадження в національну бухгалтерську практику, а також проведення порівняльного аналізу П(С)БО 21, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України 10.08.2000р. №193 та М(С)БО 21, виданого Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі РМСБО) у грудні 1993р. та переглянутого у 2003р. РМСБО є метою дослідження.

Основні результати дослідження. Головне завдання трансформації П(С)БО України полягало у прискоренні процесу приведення у відповідність з вимогами ринкової економіки та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, надання суб'єктам господарювання можливостей визначати межі та форми внутрішньовиробничого (управлінського) обліку. Постановою №1706 передбачалось, що врегулювання бухгалтерського обліку дасть змогу забезпечити зважене використання міжнародних стандартів з урахуванням економічно-правового середовища та стану ринкових відносин в Україні. Цей факт призводить до того, що «трансформовані» міжнародні стандарти в яких було ураховано економічно-правове середовище та стан ринкових відносин в Україні є головними нормативами бухгалтерського обліку в Україні, які представлені у вигляді Положень (стандартів) бухгалтерського обліку України. Тобто між П(С)БО України та МСБО (МСФЗ) є певні відмінності.

Відображення в обліку впливу змін валютних курсів згідно до стандартів бухгалтерського обліку - є складовою частиною повноти відображення операцій з іноземними валютами у фінансовій звітності, тому серед представлених МСБО (МСФЗ) та П(С)БО України, одним із важливих стандартів є «Вплив змін валютних курсів».

МСБО 21 розкриває сутність використання функціональної валюти (це валюта основного економічного середовища, у якому суб'єкт господарювання здійснює свою діяльність) при звітуванні про операції в іноземній валюті, а саме: розглядаються питання первісного визнання іноземної валюти; розкривається порядок визнання та відображення у звітності курсових різниць за монетарними та немонетарними статтями; відображаються процедури у разі зміни функціональної валюти.

Також МСБО розкриває порядок використання валюти подання (валюта у якій подаються фінансові звіти) іншої, ніж функціональна валюта; визначає правильність відображення податкового впливу усіх курсових різниць; порядок розкриття інформації щодо курсових різниць суб'єктами господарювання. Тобто МСБО 21 на відміну від П(С)БУ 21 більш чітко, конкретно та реалістично дає тлумачення про визнання, облік, відображення у звітності вплив змін валютних курсів.

Однією з особливостей іноземної валюти є мінливість її вартості відносно іншої валюти. При здійсненні операцій в іноземній валюті виникає потреба у її перерахуванні. Тому, при операціях з іноземною валютою виникають курсові різниці, які можуть бути як позитивні, так і від'ємні з відображенням їх у складі доходів або у витратах підприємства відповідно, та відображенням у фінансовій звітності. Розглянемо головні відмінності П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» та МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» (табл. 1).

Таблиця 1. Порівняльний аналіз П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» та МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів»

№ п/п	Критерій	П(С)БО 21	МСБО 21
1	2	3	4
1	Використання стандарту	Підприємства, організацій, та інші юридичні особи незалежно від форм власності	Суб'єкт господарювання
2	Використання валюти у звітності	Грошові одиниці України	Валюта подання, функціональна валюта
3	Визначення валютного курсу	Відповідно до курсу Нацбанку України	Курс при закритті (це курс «спот» на кінець звітного періоду)
4	Відображення балансової вартості іноземної валюти при складанні звітності	Монетарні статті в іноземній валюті відображаються з використанням валютного курсу на дату балансу;	Монетарні статті в іноземній валюті слід переводити, застосовуючи курс при закритті;
		Немонетарні статті, які відображені за історичною собівартістю і зарахування яких до балансу пов'язано з операцією в іноземній валюті, відображаються за валютним курсом на дату здійснення операції;	Немонетарні статті, які оцінюються за історичною собівартістю в іноземній валюті, слід переводити, застосовуючи валютний курс на дату операції;
		Немонетарні статті за справедливою вартістю в іноземній валюті відображаються за валютним курсом на дату визначення цієї справедливої вартості	Немонетарні статті які оцінюються за справедливою вартістю в іноземній валюті, слід переводити, застосовуючи валютні курси на дату визначення справедливої вартості

Курс «спот» - це валютний курс у разі негайної купівлі продажу валюти [9].

В Україні валюта підприємствами купується та продається на Міжбанківському валютному ринку України (далі МВРУ), і різниця, яка виникає між сумою покупки і продажу на МВРУ та сумою, визначеною відповідно до курсу НБУ також є складовою курсових різниць, яка відображається у доходах або витратах підприємства. Курс «спот», визначений у МСБО 21, в Україні підходить до поняття курсу, визначеному на МВРУ, але валютний курс у разі негайної купівлі на МВРУ відрізняється від валютного курсу на МВРУ у разі негайного продажу. Тому постає питання правильності визначення курсу «спот» в Україні.

Розглянемо розрахунок курсових різниць згідно з П(С)БО України та МСБО на умовно-числовому прикладі. Приклад: Підприємство, станом на 14.03.2011 року отримало товар від іноземної компанії на суму 320000 ЄВРО, та відобразило заборгованість перед іноземним постачальником. Офіційний курс гривни до ЄВРО:

станом на 14.03.2011 року, за 1 ЄВРО:

– за даними Нацбанку України склав 10,929013 грн.; за даними МВРУ склав: купівля – 11,081 грн., продаж – 11,097 грн.;

станом на 31.03.2011 року, за 1 ЄВРО:

– за даними Нацбанку України склав 11,21564 грн.; за даними МВРУ склав: купівля – 11,333 грн., продаж – 11,348 грн.

На 31.03.2011 р. підприємство складає фінансову звітність, де перерахунок валюти за монетарними статтями відповідно до П(С)БО 21 здійснювалось наступним чином (табл. 2):

Таблиця 2. Розрахунок курсової різниці згідно П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»

Дата	Ціна товару, ЄВРО	Курс НБУ (С), грн.		Вартість товару, грн.	Курсова різниця у бухгалтерському обліку, грн.
1	2	3		4 (гр.3*гр.2)	5 ((С2-С1)*гр.2)
14.03.11	320000,00	С1	10,929	3497284,16	
31.03.11	320000,00	С2	11,216	3589004,8	
					91720,64

Для розрахунку вартості товару та визначенні курсової різниці за МСБО на 31.03.11р. використовувався курс «спот», який визначався:

1) як курс продажу валюти (табл. 3):

Таблиця 3. Розрахунок курсової різниці згідно з МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» (курс «спот», визначений як курс продажу валюти на МВРУ)

Дата	Ціна товару, ЄВРО	Курс МВРУ (Р), грн.		Вартість товару, грн.	Курсова різниця у бухгалтерському обліку, грн.
1	2	3		4 (гр.3*гр.2)	5 ((Р2-Р1)*гр.2)
14.03.11	320000,00	Р1	11,081	3545920,00	
31.03.11	320000,00	Р2	11,348	3631360,00	
					85440,00

2) як курс купівлі валюти (табл. 4):

Таблиця 4. Розрахунок курсової різниці згідно з МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» (курс «спот», визначений як курс купівлі валюти на МВРУ)

Дата	Ціна товару, ЄВРО	Курс МВРУ (Р), грн.		Вартість товару, грн.	Курсова різниця у бухгалтерському обліку, грн.
1	2	3		4 (гр.3*гр.2)	5 ((Р4-Р3)*гр.2)
14.03.11	320000,00	Р3	11,081	3545920,00	
31.03.11	320000,00	Р4	11,333	3626560,00	
					80640,00

3) як середній курс між купівлею та продажем на МВРУ станом на 31.03.11р. (табл. 5):

Таблиця 5. Розрахунок курсової різниці згідно з МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» (курс «спот», визначений як середній курс між купівлею та продажем на МВРУ)

Дата	Ціна товару, ЄВРО	Курс МВРУ (Р), грн.		Вартість товару, грн.	Курсова різниця у бухгалтерському обліку, грн.
1	2	3		4 (гр.3*гр.2)	5 ((Р6-Р5)*гр.2)
14.03.11	320000,00	Р5	11,081	3545920,00	
31.03.11	320000,00	Р6	11,341	3628960,00	
					83040,00

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ КУРСІВ У ВІДПОВІДНОСТІ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Курс Р6 – це середній курс МВРУ купівлі валюти та продажу, станом на 31.03.2011р. Як наслідок маємо три варіанти відображення вартості товару та курсової різниці у фінансовій звітності за міжнародними стандартами.

У зв'язку з тим, що на законодавчому рівні порядок визнання курсу «спот» не передбачено, кожний з варіантів розрахунку має право на існування, але підприємству, з метою повноти відображення результатів діяльності у фінансовій звітності, необхідно обрати один з методів визнання курсу «спот», та закріпити це у наказі про облікову політику підприємства, щоб надати обраній методології правове забезпечення.

Операції по отриманню товару за імпортом, а також розрахована курсова різниця буде відображатись на відповідних рахунках бухгалтерського обліку:

1. Відображення в обліку за МСБО (МСФЗ) у національній валюті: на 14.03.2010р. (отримані товари від закордонного постачальника)	
Дебет рахунку «Товари»	3545920,00грн.
Кредит рахунку «Рахунки, належні до оплати»	3545920,00грн.
на 31.03.2010р. (відображення курсової різниці на дату звіту)	
Дебет рахунку «Збиток від курсової різниці»	
1) курс «спот» визначений як курс продажу валюти на МВРУ	
2) курс «спот» визначений як курс купівлі валюти на МВРУ	80640,00грн.
3) курс «спот» визначений як середній курс	83040,00грн.
Кредит рахунку «Рахунки, належні до оплати»	
1) курс «спот» визначений як курс продажу валюти на МВРУ	
2) курс «спот» визначений як курс купівлі валюти на МВРУ	80640,00грн.
3) курс «спот» визначений як середній курс	83040,00грн.
2. Відображення в обліку за П(С)БО України та Плану рахунків бухгалтерського обліку №291: на 14.03.2010р. (отримані товари від закордонного постачальника)	
Дебет рахунку 281 «Товари»	3545920,00грн.
Кредит рахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»	3545920,00грн.

на 31.03.2010р. (відображення курсової різниці на дату звіту)	
Дебет рахунку 945 «Витрати від операційної курсової різниці»	91720,64грн.
Кредит рахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»	91720,64грн.

Проведене дослідження свідчить, що у процесі гармонізації обліку у відповідності з міжнародними стандартами є багато невирішених питань. Детальне вивчення фахівцями міжнародного досвіду, внесення додаткових роз'яснень на законодавчому рівні дасть змогу налагодити ведення обліку згідно західних моделей та складати фінансову звітність за Міжнародними стандартами.

Джерела та література:

1. Положення про розкриття інформації емітентами акцій та облігацій підприємств, які знаходяться в лістингу організатора торгівлі від 22.06.2010р. №981 : [Електронний ресурс] / ДКЦП та ФР// База даних «Законодавство України». – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Порядок заповнення форм розкриття інформації та змін в них емітентами акцій та облігацій підприємств, котрі знаходяться в лістингу організатора торгівлі від 22.06.2010р. №981 : [Електронний ресурс] / ДКЦП та ФР// База даних «Законодавство України». – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006р. №3480-IV / Верховна Рада України // База даних «Законодавство України». – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Податковий Кодекс України станом на 23.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – К., 2011. – № 13-14. – 112 с.
5. Горицька Н. Застосування МСФЗ в Україні / Н. Горицька // Фінансовий директор. – 2006. – № 9.
6. Порядок розкриття інформації про діяльність публічних акціонерних товариств на основі міжнародних стандартів фінансової звітності від 30.11.2010р. №1780 : [Електронний ресурс] / ДКЦП та ФР// База даних «Законодавство України». – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
7. Постанова про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів від 28.10.1998р. №1706 : [Електронний ресурс] / Кабмін України // База даних «Законодавство України». – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
8. Казакова І. І. Порівняльний аналіз П(С)БО України та Міжнародних стандартів на прикладі звіту про рух грошових коштів : [Електронний ресурс] / І. Казакова, Г. А. Король. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2011/Economics/7_81220.doc.htm
9. Міжнародні стандарти фінансової звітності – 2009 / за ред. С. Ф. Голова; [пер. з англ.]. – К. : Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України, 2009. – Т. 1. – 1608 с.
10. Міжнародні стандарти фінансової звітності – 2009 / за ред. С. Ф. Голова; [пер. з англ.]. – К. : Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України, 2009. – Т. 2. – 1648 с.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку України 21 «Вплив змін валютних курсів від 10.08.2000р. №193 : [Електронний ресурс] / Мінфін України // База даних «Законодавство України». – Режим доступу: